

การศึกษาไทย ก้าวอย่างไรให้ทันโลก

การศึกษาไทย

ก้าวอย่างไรให้ทันโลก

ผู้เขียน: โชค เรืองตระกูล

บรรณาธิการบริหาร: จุฑาทิพย์ สุกาญจนาศเรษฐ์

บรรณาธิการ: สุกัญญา ต๊ะพันธ์

กองบรรณาธิการ: อริสา หมอสัมพันธ์

ศิลปกรรม: พลิสฐ์สัทคุณ จุลละมณฑล, น้ามนต์-นะโม

การตลาดสื่อสารแบรนด์: เอกพล มงคลพัฒนกุล

การตลาดจัดจำหน่าย: นพดล ปริ้มพราย

ISBN: 978-616-94049-2-7

พิมพ์ครั้งที่ 1 เดือนพฤศจิกายน 2565

จัดพิมพ์และจำหน่ายโดย

บริษัท สยามจุลละมณฑล จำกัด

เลขที่ 98/28 ถนนเกตอุ๋พัฒนา ตำบลบางคูรัด

อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี 11110

โทร. 063 451 9359, 061 519 3641, 092 425 5229

www.siamclmt.com • Email: contact@siamclmt.com

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

โชค เรืองตระกูล.

‘การศึกษาไทย’ ก้าวอย่างไรให้ทันโลก.-- นนทบุรี : สยามจุลละมณฑล, 2565.

160 หน้า.

1. การศึกษาไทย. I. ชื่อเรื่อง.

370.9593

ISBN 978-616-94049-2-7

ราคา 159 บาท

หนังสือเล่มนี้สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับเพิ่มเติม) พ.ศ.2558 Copyright © 2022 ห้ามมิให้นำส่วนหนึ่งส่วนใดหนังสือเล่มนี้เพื่อเป็นการผลิตใหม่ ห้ามทำซ้ำ ห้ามมิให้ทำการละเมิดลิขสิทธิ์ด้วยการส่งเนื้อหาสาระสำคัญ ทั้งทางอิเล็กทรอนิกส์หรือรูปแบบต่างๆ รวมถึงการถ่ายเอกสาร การทำสำเนา การเก็บข้อมูลในทุกรูปแบบ โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์

คำนำ

เราอาจพูดได้ว่าประเทศไทยกำลังก้าวสู่การเปลี่ยนแปลงเรื่องการศึกษา แต่เมื่อมองมายังปัจจุบัน แม้ว่าประเทศไทยนั้นจะก้าวหรือเดินไปทางไหน เราต่างรู้ดีกันว่าประเทศไทยยังมีช่องโหว่อีกหลายจุด อีกทั้งยังติดกับดักและปัญหามากมายที่รอวันแก้ไขไม่หมดสิ้น ที่ทำให้เราไม่สามารถก้าวขึ้นไปทัดเทียมกับประเทศอื่นได้ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่อง **เด็กติดเกม** ปัญหานี้ใช่ปัญหาจริงจังที่ต้องแก้ไขหรือไม่ **ครอบครัวที่กดดันเด็กมากเกินไป** ส่งผลต่ออนาคตของเด็กอย่างไรกัน ใครกันต้องเป็นคนแก้ไขปัญหาการที่เด็กหาตัวเองไม่เจอ **หรือไม่รู้ความถนัดของตัวเอง** แล้วคนวัยทำงานจะต้องเผชิญหน้าและรับมือปัญหาจากโควิด-19 ด้วย **‘การศึกษา’** ได้ด้วยวิธีใด เมื่อจู่ ๆ ความรู้ที่เคยมีไม่สามารถใช้ในการทำงานยุคโควิด-19 ได้ และโลกใบนี้ที่เทคโนโลยีเริ่มแทรกซึมเข้ามาเป็นส่วนสำคัญในชีวิตของผู้คนมากขึ้นเรื่อย ๆ

เราอยากให้ทุกคนได้อ่าน **‘การศึกษาไทย’** ก้าวอย่างไรให้ทันโลก เพราะวิกฤตการศึกษาไม่ได้เกิดขึ้นกับนักเรียนหรือครูเท่านั้น แต่นี้เป็นปัญหาของทุกคนที่ต้องเรียนรู้ ต้องเข้าใจ และต้องหาวิธีการรักษา เพื่อก้าวต่อไปให้ได้อย่างมั่นคงในยุคโลกาภิวัตน์นี้

สยามจุลละมณฑล

Part 1

เทรนด์เทคโนโลยีและการศึกษาโลกในอนาคต

16

Part 2

ปัญหาการศึกษาที่รุมเร้า

40

Part 3

การปรับตัวของภาคส่วนต่าง ๆ
ต่อการเปลี่ยนแปลงไปของโลกการศึกษาในอนาคต

58

Part 4

อนาคตการศึกษาของโลกและประเทศไทย

78

Part 5

การพัฒนาและแก้ไขหลักสูตรต่าง ๆ ที่ช่วยในการดูแลเด็กไทย
ให้เติบโตขึ้นมาทัดเทียมกับต่างชาติ

98

Part 6

5 ชาติผู้นำการศึกษา วางแผนอนาคตของตนเองไว้อย่างไร

122

Part 7

เป้าหมายของการศึกษา (Aims for Education)

140

บทนำ

‘การศึกษา’ เป็นหนึ่งในรากฐานสำคัญเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้คน อาจเรียกได้ว่า “หากการศึกษานั้นดี มันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมโดยรวมให้ดีขึ้น” จึงไม่น่าแปลกที่ทุกองค์การทั้งในระดับโลก ระดับประเทศ และระดับท้องถิ่น ต่างเห็นความสำคัญและให้การสนับสนุนเรื่องการศึกษาอย่างจริงจังในทุก ๆ ปี

ด้วยความที่การศึกษานั้นเป็นเรื่องสำคัญ องค์การสหประชาชาติ (UN) จึงได้กำหนดให้การศึกษาเป็นหนึ่งในเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนแห่งสหประชาชาติ 2030 (Sustainable Development Goals: SDGs) ข้อที่ 4 ว่าด้วยการส่งเสริมการศึกษาที่เท่าเทียม และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ทุกคน

ตลอดหลายทศวรรษที่ผ่านมา ปัญหาการศึกษาอยู่ในระดับที่ ‘ดีขึ้น’ กว่าเดิม โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศ อัตราการเข้าเรียน หรืออัตราประชากรอ่านออกเขียนได้เพิ่มขึ้นจากในอดีต เช่น ในปี 1945 ตอนนีอินโดนีเซียประกาศเอกราช มีประชาชนเพียง 5% ที่อ่านออกเขียนได้ ก่อนจะเพิ่มมาเป็น 95% ในปี 2015 หรือในเนปาลปี 1981 มีผู้ใหญ่เพียง 1 ใน 5 ที่ได้รับการศึกษา ก่อนจะเพิ่มเป็นเกือบ 2 ใน 3 ในปี 2015

ถึงแม้ว่าตัวเลขดังกล่าวอาจดูเป็นสัญญาณที่ดี แต่ถ้ามองให้ลึก
ลงไปกว่านั้น เราจะพบว่า มีเด็กจำนวนไม่น้อยยังถูกกีดกันออกจาก
ระบบการศึกษา หรือได้เรียนแต่ไปไม่ถึงจุดหมายปลายทาง ทั้งหมดนี้
สะท้อนให้เห็นแล้วว่า แม้สถานการณ์การศึกษาดูเหมือนจะดีขึ้น
แต่ความเหลื่อมล้ำไม่ได้หมดหายไปแม้แต่แต่น้อย และความ
เสมอภาคยังไม่ได้เกิดขึ้นจริงกับทุกคน

เด็กถูกกีดกันจากการศึกษาและการเรียนรู้ด้วยเหตุผลหลาย
ประการ ความยากจนยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญประการหนึ่ง เด็ก
ที่มีชีวิตอยู่ด้วยความเปราะบางทางเศรษฐกิจ ความไม่มั่นคงทาง
การเมือง ความขัดแย้ง หรือภัยธรรมชาติมักจะถูกตัดขาดจากการเรียน
เช่นเดียวกับเด็กที่มีความพิการหรือจากชนกลุ่มน้อยในบางประเทศ

แม้แต่ในโรงเรียน การขาดครูที่ได้รับการฝึกอบรม อุปกรณ์
การศึกษาที่ไม่เพียงพอ และโครงสร้างพื้นฐานที่ไม่ดีทำให้การเรียนรู้
ยากสำหรับนักเรียนจำนวนมาก

เด็กวัยเรียนประมาณสองในสามของโลกไม่มีการเชื่อมต่อ
อินเทอร์เน็ตในบ้านของพวกเขา เป็นการจำกัดโอกาสในการเรียนรู้
และพัฒนาทักษะของพวกเขาอย่างยิ่ง หากไม่มีการศึกษาที่มีคุณภาพ

เด็ก ๆ คงต้องเผชิญกับอุปสรรคอย่างมากต่อการจ้างงานและหารายได้ในอนาคตข้างหน้า อีกทั้งพวกเขาอาจมีแนวโน้มที่จะประสบผลลัพธ์ด้านสุขภาพที่ไม่พึงประสงค์และมีโอกาสน้อยที่จะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่ส่งผลกระทบต่อพวกเขา ซึ่งนั่นมันเหมือนการคุกคามความสามารถในการกำหนดอนาคตที่ดีขึ้นสำหรับตนเองและสังคม

ไม่ใช่เพียงแค่กลุ่มคนที่ถูกกีดกันออกจากระบบการศึกษา ปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการศึกษายังถือเป็นปัญหาสำคัญอย่างยิ่งในหลาย ๆ ประเทศ กล่าวคือ แม้อัตราการเข้าโรงเรียนจะเพิ่มขึ้น แต่คุณภาพการศึกษาที่เด็กแต่ละคนได้รับกลับไม่เท่ากัน ไม่ต้องพูดถึงว่า การเรียนในห้องเรียนตามระบบการศึกษาปกติ (Schooling) อาจจะไม่เพียงพอต่อการเรียนรู้ (Learning) อีกต่อไป มีรายงานชี้ว่า ประเทศกำลังพัฒนาและประเทศยากจนหลายประเทศ กำลังเผชิญกับ ‘วิกฤตการเรียนรู้ (Learning Crisis)’

วิกฤตการเรียนรู้เกิดขึ้นได้จากหลายสาเหตุ ทั้งจากตัวเด็กนักเรียนที่ไม่พร้อมจะเรียนรู้ โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กด้อยโอกาสหรือยากจน ตัวคุณครูที่ขาดแรงกระตุ้นและขาดทักษะที่จำเป็น รวมถึงเรื่องปัญหาในเชิงโครงสร้างอย่างการบริหารจัดการโรงเรียนที่ย่ำแย่

เมื่อคุณภาพการศึกษาตกต่ำแย่ กำลังแรงงานที่ออกจากระบบการศึกษาก็ไม่มีทักษะที่สามารถนำไปใช้ในการทำงานจริงได้ หรือในกลุ่มที่เริ่มทำงานแล้วก็ไม่มีทักษะพื้นฐานเพียงพอที่จะพัฒนาตนเองต่อ ขณะที่ในบางประเทศ โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนา ผู้ใหญ่ที่ ‘ได้รับการศึกษา (Educated)’ จำนวนมากแทบไม่มีทักษะในการทำงานเลย เช่น ในประเทศกานา 80% ของวัยทำงานมีทักษะอ่านออกเขียนได้ต่ำมาก ซึ่งถ้าเทียบกับกลุ่มประเทศรายได้สูงแล้วจำนวนคนที่มีทักษะอ่านออกเขียนได้ต่ำคิดเป็นเพียง 15% เท่านั้น และยังมีการประมาณว่า คนในช่วงอายุ 15 - 24 ปี ประมาณ 92 ล้านคนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และแปซิฟิก และราว 120 ล้านคนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ขาดทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการทำงาน

หลายประเทศพยายามแก้ปัญหานี้ ยกตัวอย่างเช่น นโยบายของเกาหลีใต้ซึ่งเริ่มใช้ในช่วงทศวรรษ 1950 ที่เน้นคุณภาพของการศึกษาระดับประถมก่อนที่จะขยับไปสู่ระดับที่สูงขึ้น รวมถึงมุ่งตอบสนองต่อความต้องการของเด็กยากจนหรือเด็กด้อยโอกาสด้วย อีกหนึ่งประเทศที่ใช้นโยบายใกล้เคียงกันคือ เวียดนามที่พยายามรักษาคุณภาพการศึกษาด้วยการดูแลเด็กด้อยโอกาสให้สามารถเข้าถึงการศึกษาได้

นอกจากความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและปัญหาในระบบการศึกษาเองแล้ว อีกหนึ่งปัจจัยที่มีบทบาทกับระบบการศึกษาอย่างมากในปัจจุบันเห็นจะว่าได้ ก็คือ **การเปลี่ยนแปลงของโลกเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์** เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทและเปลี่ยนโฉมหน้าของตลาดแรงงานไปทุก ๆ ภาคส่วน โดยเฉพาะภาคการศึกษา จึงเป็นเหตุให้เราต้องหันมาปรับตัวและเตรียมคนให้พร้อมเข้าสู่ตลาดแรงงานในศตวรรษที่ 21

ความรู้หรือการเรียนรู้แบบในอดีตอาจจะไม่เพียงพออีกต่อไป ซึ่งนั่นนำไปสู่ถึงทักษะ 3 ประเภทที่ควรมีในยุคปัจจุบันนี้

ทักษะแบบแรก ทักษะทางด้านการคิด (Cognitive Skills) คือความสามารถในการเข้าใจความคิดที่ซับซ้อน และนำมาประยุกต์ใช้ได้ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นมืออาชีพ เช่น ทักษะทางการคิดคำนวณขั้นพื้นฐาน การคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) และการแก้ปัญหา

ทักษะแบบที่สอง ทักษะทางอารมณ์และสังคม (Socioemotional Skills) หรือบางครั้งเรียกว่า ทักษะเชิงพฤติกรรม (Non-cognitive Skills) คือ พฤติกรรม ทักษะคิด และคุณค่าที่คน ๆ หนึ่งจำเป็นต้องมี เพื่อจะใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต รวมถึงรับมือกับปัญหาและความท้าทายต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และถูกต้องตามทำนองคลองธรรม

ทักษะประเภทสุดท้าย ทักษะเชิงเทคนิค (Technical Skills) คือ ความรู้ ความเชี่ยวชาญ และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ที่คนทำงานจำเป็นต้องมีเพื่อจะปฏิบัติหน้าที่ได้เต็มศักยภาพ ซึ่งการจะพัฒนาทักษะประเภทนี้ต้องอาศัยการเรียนรู้ การใช้เครื่องมือ และเทคโนโลยีที่จำเป็นต่อการทำงาน

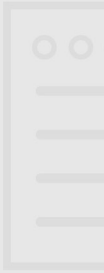
จะเห็นว่า ทักษะทั้ง 3 ประเภทไม่ได้แยกขาดจากกันอย่างสิ้นเชิง แต่เป็นทั้งตัวสนับสนุนและเสริมแรงซึ่งกันและกัน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่คน ๆ หนึ่งจะต้องพัฒนาทักษะทั้ง 3 ประเภทของตน เพื่อพร้อมรับกับความเปลี่ยนแปลง และสามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุขบนโลกที่ผันผวนใบนี้

เมื่อการศึกษาที่ควรจะเป็นรากฐานสำคัญเพื่อเปลี่ยนชีวิต กลับกลายเป็นจุดเริ่มต้นของความเหลื่อมล้ำและความไม่เสมอภาค จึงจำเป็นต้องมีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องเข้ามาพัฒนาและปรับปรุง คุณภาพการศึกษา ปรับระบบให้เข้ากับเปลี่ยนแปลงของโลก รวมถึงออกนโยบายต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือกลุ่มเด็กที่ยังถูกทิ้งไว้ข้างหลัง เพื่อให้การศึกษาเป็นประตูโอกาสแห่งความเสมอภาคที่แท้จริง

“ยอดภูเขาน้ำแข็งที่กำลังก่อตัวช้า ๆ นี้ได้ซ่อนปัญหามากมาย เอาไว้ภายใต้ และทั้งโจทย์ใหญ่ให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะในประเทศไทย ที่ยังมีปัญหาเรื่องระบบการศึกษา ต้องนำมาขบคิดกันต่อว่า จะทำอย่างไรให้ระบบการศึกษาเท่าเทียมและเสมอภาคอย่างแท้จริง รวมถึงจะปรับระบบการศึกษาอย่างไรให้เข้ากับโลกยุคปัจจุบันด้วย”

การศึกษาไทย ก้าวอย่างไรให้ทันโลก

Part 1:
เทรนด์เทคโนโลยีและ
การศึกษาโลกในอนาคต

จากสถานการณ์โควิด-19 ระบาดทั่วโลกกว่า 3 ปีทำให้โลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีและระบบอินเทอร์เน็ตมีบทบาทต่อชีวิตของคนเป็นอย่างมาก ปัจจุบันเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงเร็วเกินกว่าที่คาดการณ์ไว้ การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีแบบก้าวกระโดด (Disruptive Technology) ส่งผลให้คนและสังคมโลกจำเป็นต้องเร่งปรับตัวตามให้ทัน การไม่ปรับตัวหรือไม่ทันจะส่งผลให้เกิดความล่าช้า นำมาซึ่งปัญหาเรื่องการผลิตบุคลากรของประเทศไม่ทันต่อความต้องการของตลาดแรงงาน

โลกแห่งเทคโนโลยีในอนาคตจะเกิดนวัตกรรมพลิกรูปแบบการใช้ชีวิตของผู้คน ดังจะเห็นได้จากแนวโน้มในต่างประเทศที่มีเทคโนโลยีความเร็วสูงและมีประสิทธิภาพมากกว่าปัจจุบัน เช่น เครือข่ายมือถือ 5G/6G ที่สามารถส่งข้อมูลต่อพื้นที่เพิ่มเป็นร้อยเท่า และยังสามารถเชื่อมโยงกับเทคโนโลยีอื่น ๆ ได้ด้วย เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) บิ๊กดาต้า (Big Data) คลาวด์ (Cloud) และไอโอที (Internet of Things: IoT) หรือแม้กระทั่งหุ่นยนต์ (Robot) จะเข้ามามีบทบาทในชีวิตคนอย่างมากในโลกอนาคต

สิ่งที่เราพอเห็นได้ในปัจจุบัน เช่น หุ่นยนต์ดูดฝุ่นอัจฉริยะที่เริ่มมีการนำมาใช้ตามบ้าน คอนโดมิเนียม หรือการใช้โดรน (Drone) ที่เป็นอากาศยานไร้คนขับนำมาใช้ในการช่วยงานภาคการเกษตร เช่น พ่นยา หว่านปุ๋ย ก็มีให้เห็นมากขึ้น

เทรนด์การศึกษาในอนาคตเองก็มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากเช่นกัน อย่างการนำเอาเทคโนโลยีมาเข้าร่วมในคลาสเรียน เช่น การนำ **Virtual Reality (VR) หรือความเป็นจริงเสมือน** ภาวะจำลองที่สร้างขึ้นด้วยคอมพิวเตอร์เพื่อให้เหมือนภาวะจริง **Augmented Reality (AR)** สภาวะจริงที่แต่งเติมขึ้นด้วยเทคโนโลยีถูกนำมาใช้ในการเรียนการสอนในโลกแห่งอนาคตมากยิ่งขึ้น

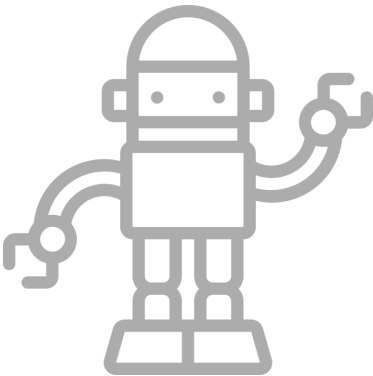
สำหรับเทคโนโลยีนี้ วิทยาลัยธุรกิจ Neoma Business ในประเทศฝรั่งเศสถือเป็นสถานศึกษาแห่งแรกในยุโรปที่เปิดบริการมหาวิทยาลัยเสมือนจริงขึ้น (Virtual Campus) โดยมีการจำลองบรรยากาศและเลียนแบบมหาวิทยาลัยจริงทุกประการ นักเรียนสามารถสร้างตัวตนในโลกเสมือนจริงในการเข้าเรียน พบปะเพื่อนเพื่อทำงานกลุ่มหรือเข้าร่วมสัมมนาได้ตลอด 24 ชั่วโมง ทำให้รู้ว่าเทคโนโลยีล้ำสมัยกำลังเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในอนาคต และน่าจะเป็นส่วนสำคัญกับการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

จากการระบาดของโควิด-19 ทำให้เทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งก็ไม่ได้เปลี่ยนแค่ภาคการศึกษา แต่ส่งผลไปถึงรูปแบบการทำงานที่เปลี่ยนไป เช่น การทำงานเปลี่ยนจากทำงานในออฟฟิศ (Office) ทั้งวัน เป็นการใช้เทคโนโลยีทำงานที่บ้าน (Work From Home: WFH) มากขึ้น และสามารถทำงานที่ไหนก็ได้บนหน้าจอคอมพิวเตอร์ผ่านระบบแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ ที่มีให้เลือกมากมาย เช่น Zoom, True VROOM, Google Meet, LINE การมีเทคโนโลยีเหล่านี้เข้ามา ในตอนแรกก็เพื่อการ Social Distancing คือการเว้นระยะห่างจากการแพร่ระบาดของโรคติดต่อ ก่อนจะกลายเป็นการเอื้อประโยชน์ให้สามารถทำงานที่ไหนก็ได้ทุกที่ทุกเวลา

สำหรับตลาดแรงงานในต่างประเทศ เราเริ่มเห็น
เทรนด์ในการนำหุ่นยนต์ (Robotic) และปัญญาประดิษฐ์
(AI) มาใช้แทนแรงงานคน บางคนอาจจะสงสัยว่าเจ้า AI
นี่คืออะไร

AI หรือที่เรียกว่า **Artificial Intelligence** เป็น
เครื่องจักร (Machine) หรือโปรแกรมที่ถูกเขียนขึ้นมา
ให้มีความฉลาดและมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์
เทียบเท่ากับมนุษย์ ส่วนหุ่นยนต์นั้นเป็นเครื่องจักรอัตโนมัติ
ที่ออกแบบให้สามารถทำงานแทนมนุษย์ในงานบางประเภท
จนกลายเป็นเรื่องพื้นฐานในชีวิตคนไปแล้ว

ในอนาคตสิ่งที่น่าวิตกของตลาด
แรงงานคือ บัณฑิตที่จบออกมาจะไม่มี
งานทำเป็นจำนวนมากเพราะถูกหุ่นยนต์
และปัญญาประดิษฐ์แย่งงาน และความ
ต้องการแรงงานขั้นสูงมีแนวโน้มมากขึ้น
แนวโน้มตลาดแรงงานอันใกล้จะเกิด
รูปแบบดังนี้